

## ОСНОВНІ ПІДСУМКИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИКОНАННЯ ПЛАНІВ В РАМКАХ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ КАФЕДРИ ГІДРОЛОГІЇ СУШІ ЗА 2024 РІК

*Ж. Р. Шакірманова, д-р геогр. наук, проф., Н. С. Лобода, д-р геогр. наук,  
проф., В. А. Овчарук, д-р геогр. наук, проф.*  
Кафедра гідрології суші  
[gidro@onu.edu.ua](mailto:gidro@onu.edu.ua)

Науково-дослідна робота викладачів, аспірантів і студентів кафедри гідрології суші виконується в рамках науково-дослідної роботи (НДР) за темою «ГІДРОЛОГІЧНИЙ І ГІДРОХІМІЧНИЙ РЕЖИМИ РІЧОК УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВОДОКОРИСТУВАННЯ І ЗМІНИ КЛІМАТУ», номер державної реєстрації 0123U101578 (термін виконання: 03.2023-12.2027), науковий керівник – д-р геогр.наук, проф. Шакірманова Ж.Р. Наукова тематика НДР є складовою наукових досліджень в рамках Одеської наукової школи теоретичної та прикладної гідрології (науковий керівник д-р геогр.наук, проф. Лобода Н.С.), яка розвивається в університеті протягом багатьох десятиліть, але офіційно зареєстрована у 2021 році (Наказ №2 «ОД» від 26.01.2021 р. "Про визнання наукових шкіл").

Відповідно технічного завдання кафедральної НДР складений план роботи на поточний рік з визначенням очікуваних наукових та практичних результатів. При цьому наукові результати включають розділи звіту з основними науковими напрацюваннями й висновками авторів. До практичних результатів віднесені публікації (монографії, статті, тези доповідей) викладачів, аспірантів, студентів, методичні вказівки, кількість захищених магістерських і аспірантських робіт за тематикою НДР. Так, у поточному 2024 році видано колективну монографію «Екстремальні гідрологічні явища на річках Півдня України: розрахунки і прогнози» за редакцією В.А. Овчарук та Ж.Р. Шакірманової [1], опубліковано дві [2, 3] та підготоване ще дві наукові статті, у журналах, що індексуються в наукометричних базах даних Scopus та/або WoS (за планом 1), п'ять статей у фахових виданнях України категорії «Б» [4-8], одну - у інших виданнях (за планом всього 3 фахові статті). Також опубліковано тези доповідей викладачів й аспірантів на конференціях різного рівня: міжнародних конференцій (у дальньому зарубіжжі - 5, в Україні - 7), всеукраїнських конференцій - 10, університетських - 8 (за планом всього 8). Всі без виключення викладачі кафедри прийняли участь у звітній науковій конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників ОНУ імені І.І. Мечникова, секції «Гідрометеорологія і екологія», підсекції «Гідрологія суші» з

підготовкою презентацій і тез доповідей. В цьому році підготоване і видано два навчальні посібники [9,10], сім методичних вказівок та збірників методичних вказівок, причому два з них англійською мовою (за планом 4).

В поточному 2024 році кафедрою за результатами НДР отримане свідоцтво про реєстрацію авторського права на науковий твір письмового характеру з ілюстраціями **«Звіт про науково-дослідну роботу «Гідрологічний і гідрохімічний режими річок України в сучасних умовах водокористування і зміни клімату. Природні і антропогенні умов формування різного за генетичним походженням стоку річкових водозборів України при його сезонному перерозподілі в умовах кліматичної зміни (проміжний)» № 127156, видане Державною організацією «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» 6 червня 2024 р. (у співавторстві виконавців).**

Кожного року викладачі кафедри проходять підвищення кваліфікації в профільних організаціях України. Так, у 2024 р. вісім викладачів кафедри пройшли підвищення кваліфікації в Гідрометцентрі Чорного та Азовського морів (проф. Овчарук В.А., проф.Шакірзанова Ж.Р., проф. Лобода Н.С, доц. Бурлуцька М.Е., доц. Отченаш Н.Д., ст.викл. Гопцій М.В.) та Басейновому управлінні водних ресурсів річок Причорномор'я та нижнього Дунаю (доц. Кічук Н.С., ст.викл. Кущенко Л.В.). При цьому кожним викладачем було отримано по 3-4 кредити. Інші викладачі прийняли участь в курсі підвищення кваліфікації «Нові можливості для викладача: майстер клас від Острівців Прогресильності ОНУ ім. І.І.Мечникова, ЗУНУ та ХНУ» (21-30.10.2024 р.), в межах ініціативи «Як полегшити життя освітянина?» від ГО «Прогресильні» (60 годин, 2 кр. ЄКТС, сертифікат ОП ОЗХ №042/24, від 1.11.2024р.) та ін.

Кафедра приділяє багато уваги підготовці аспірантів (докорів філософії), що активно беруть участь у тематичних дослідженнях кафедри. На даний час на кафедрі навчаються 18 аспірантів 1-3 років навчання. Наукове керівництво аспірантами зі складу кафедри здійснюють проф. Лобода Н.С., проф. Овчарук В.А., проф. Шакірзанова Ж.Р., доц. Кічук Н.С. Аспіранти є активними учасниками науково-дослідної роботи на кафедрі.

Робота кафедри гідрології суші в галузі міжнародної діяльності спрямована на розвиток зв'язків в області наукових досліджень та науково-методичних розробок в світовій системі освіти. В поточному 2024 році викладачі кафедри прийняли участь у міжнародних проектах CLIMATE та CLUVEX. Викладачі та аспіранти кафедри прийняли участь у міжнародному тренінгу «The Cluvex virtual week for moderators (as a Course)», 14-18 October 2024, отримавши сертифікати університету м. Хельсінки міжнародного зразка із зарахованими трьома кредитами ЄКТС.

Аспірантка кафедри Блага А.О. прийняла участь в міжнародних наукових школах молодих науковців таких як, European Science Campus 2024, July 18–31, 2024. Poland, Gdansk; "FAIRNESS/PannEx Summer school 2024 – “Training in micrometeorological measurements and applications”, June 10 – 15, 2024. Hungary, Budapest, <https://www.fairness-ca20108.eu/summer-school-in-budapest/>; Leonardo Cyber Security Training Center, November 4 - 8, Italy, Genoa; DigiEduHack 2024, November 13 – 14.

Науково-дослідна робота студентів та магістрів розглядається як складова частина навчального процесу та важливий елемент самостійної роботи. Вона здійснюється, головним чином, у формі доповідей, які студенти і магістри готують під керівництвом викладачів кафедри. При кафедрі діє два студентських наукових гуртка і науковий студентський семінар, тематичні плани роботи яких готуються на початку навчального року. У 2024 році студенти прийняли участь у студентській науковій конференції (31 доповідь) і XXIII Науковій конференції молодих вчених (10 доповідей) з підготовкою тез доповідей (з 15-ти запланованих).

У кожному році студенти кафедри приймають участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт за напрямками «Науки про Землю (Гідрометеорологія)», «Географія», «Цивільна оборона та пожежна безпека», а з 2021 р. й «Рациональне природокористування та екологічна безпека». У 2024 році магістри та студенти кафедри прийняли участь у II турі Всеукраїнського конкурсу за напрямками «Науки про Землю (Гідрометеорологія)», «Географія». На початку 2025 року планується участь студентів у Всеукраїнському конкурсі з науковими роботами, зокрема по тематиці кафедральної НДР.

Основні результати науково-дослідних розробок використовуються у навчальному процесі кафедри гідрології суші (в курсах лекцій та практичних занять, при написанні курсових та магістерських робіт), при визначенні тематики для аспірантів по спеціальності 103 «Науки про Землю».

Науково-дослідна робота методично забезпечена. Відповідно довгострокового договору університету з Центральною геофізичною обсерваторією імені Бориса Срезневського (ЦГО, м. Київ) про надання гідрометеорологічної інформації та інформації про стан довкілля (договір № 1 від 21.02.2022 р.) аспіранти, магістри і студенти мають можливість отримання гідрометеорологічних даних державної гідрометмережі за останні роки, а основні результати виконаних робіт передаються в ЦГО.

Також на кафедрі гідрології суші працює в оперативному режимі програмний комплекс Автоматизоване робоче місце гідролога (АРМ-гідро) Українського гідрометцентра ДСНС України для отримання поточної гідрометеорологічної інформації, даних снігомірних зйомок (з можливістю їх

картографічного зображення) і можливості створення багаторічної бази даних. Це дозволяє підвищити ступінь обґрунтованості та надійності отриманих в студентських наукових роботах результатів.

Таким чином, проаналізовані основні завдання наукової діяльності кафедри гідрології суші за 2024 рік можна вважати виконаними відповідно планів науково-дослідної роботи.

### Перелік посилань

1. Екстремальні гідрологічні явища на річках Півдня України: розрахунки і прогнози : монографія / за ред. В.А. Овчарук та Ж.Р. Шакирзанової. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2024. 674 с.  
<http://eprints.library.odetu.edu.ua/id/eprint/13144/>
2. The IAHS Science for Solutions decade, with Hydrology Engaging Local People IN a Global world (HELPING) // В Arheimer, С Cudennec, V Ovcharuk et all. *Hydrological Sciences Journal*, 2024. P. 1417-1435. <https://doi.org/10.1080/02626667.2024.2355202>
3. Khokhlov, V., Tuchkovenko, Y. & Loboda, N. Selection of representative near-future climate simulations by minimizing bias in average monthly temperature and precipitation. *Theor Appl Climatol* 155, 2857–2869 (2024). <https://doi.org/10.1007/s00704-023-04792-8>
4. Лобода Н.С., Отченаш Н.Д., Козлов М.О. Методичні підходи до оцінки ризиків виснаження водних ресурсів в умовах кліматичних змін (на прикладі рівнинної України). *Український гідрометеорологічний журнал*, 2024. 33. С. 5-17. DOI: <https://doi.org/10.31481/uhmj.33.2024.01>
5. Лобода Н.С., Куза А.М. Аналіз екологічного стану річки Сарата Одеської області. *Український гідрометеорологічний журнал*, 2024. 33. С. 18-37. DOI: <https://doi.org/10.31481/uhmj.33.2024.02>
6. Бурлуцька М.Е., Романчук М.С. Нормування характеристик річного стоку в басейні річок Псел та Ворскла. *Екологічні науки*, 2024. 52 (2). С.18-22. DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2024.eco.1-52.2.3>
7. Лобода Н.С., Розвод М.Р. Зміни температурного режиму повітря в басейні річки Дністер на початку XXI сторіччя). *Український гідрометеорологічний журнал*, 2024. 33. С. 38-48. DOI: <https://doi.org/10.31481/uhmj.33.2024.03>
8. Тучковенко Ю. С., Овчарук В. А., Мартинюк М. О., Газетов Є. І., Зотова О. В., Хохлов В. М., Jiang D., Tyler A. N. Сучасні підходи до моніторингу екологічного стану вод озерних екосистем. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2024. Вип. 42. С.50-62 DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-4224-2024-42-00>
9. Лобода Н. С., Отченаш Н. Д. Вплив кліматичних змін на галузі економіки України (водне господарство): конспект лекцій. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2024. 123 с.<http://eprints.library.odetu.edu.ua/id/eprint/13113>
10. Яров Я.С., Гращенкова Т.В., Пилипюк В.В. Геодезичне забезпечення моніторингу водних екосистем: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2024. 185 с.  
<http://eprints.library.odetu.edu.ua/id/eprint/13118/>